

Abonnement pour un an
300 piastres

Edition spéciale 500 piastres

Adresse:

"IDJTihad", Constantinople

Téléph. St. 865

XXIème ANNÉE

15 Décembre 1925—No 194

اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبوعمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]
تورکیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغذیسی ہ لیرادر .

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتهاد نھوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی برنجی سنہ

نومرو ۱۹۴-۱۵ کانون اول ۹۲۵

«دستره جیلر» ده آلمش؛ بو کیدیشه غالباً کونک برنده اک روحسز اشیادن بر طاقم نغمه لر چیقاریلنی ایشیدجکیز؛ مثلاً چتال، ییچاق و قاشیق کبی اشیا نکه ده آلات موسیقیه دن اولامایاجنی کیم تأمین ایده بیلیر؟ باغانینی نکه قوندورا «چالینی» کبی، معهود یونان قرالی متوفا قسطنطین ده آله بر بارداق آلیر، و مختلف نقطه لرینه طبرناغیه و وراراق الک مشکل هوالری چالارمش: قوندورادن، بارداقدن و دستره دن سوکره باقالیم ده نهل چالیناق؟...

بر مسلمانک جنتیه بر صامعاسی

آوروپا غزته لرینک ویردکلری ایضاحاته نظراً، عبدالسمید اسمنده بر مسلمان دینداش لرینی دولاندرمق ایچون پک تحف بر چاره بولش: کویا حضرت پیغمبر رؤیاده کندیلنه کورونوب مدینه ده روضه مطهره جوارنده جنتک بر خریطه سی بولوندیغنی، مسلمانلرک بو خریطه یه نظراً شیمیدیدن جنتیه کی یرلینی انتخاب ایده بیه جکلرینی و بونک ایچون ده عبدالسمیدک کیدوب محل معینندن خریطه یی آلماسنی تبلیغ ایش. آله ده کی جنت خریطه سنک ایشته اولاهوق خریطه اولدینی اعلان ایدن بو سرسری، بر سورو ارباب صفوته خریطه اوزرنده یرلینی کوستره رک برچوق املاک و عقارات اسماویه صاتوب پاره لرینی درجیب ایش و بو پاره لرله کندی نفس نفیسی ایچون یر یوزنده پک چوق املاک و اراضی صاتون آلمش! بو آلیش و یریشلر ائساننده، آرتق عالم فانییه وداع ایده جکینی حس ایدن زنکین بر اختیار عبدالسمیده مراجعتیه جنتیه غایت هوادار برملکی ایکی یوزبیک دولاره تملک ایش؛ فقط بر آرز سوکره وفات ایدن مرحومک ورثه سی بواخذ واعطایی پک فاختش بر معامله کوره رک محکمه یه مراجعت ایتدیکندن نتیجه تحقیقاتده عبدالسمیدک بوتون ساخته کارلقلری وازجه عینی بر حصه سماویه یی متعدد کیمسه لره صاندیغی میدانه چیقش! فقط هیچ بر شاهد عبدالسمیدک علیهنده بولونماش و بالعکس هپی اهنده بولوندیغندن حاکم حیرنده قلش! عبدالسمید نهایت تخلیه ایدلش: شیمدی قدسه، الهک کوک یوزنده کی املاک و عقاری یر یوزنده کی مسلمانلره علناً صاتوب دوریرمیش!...

اوپه راتور ایوب صبری پک

اولاد روحانیه مزدن دوقتور صبری کچن هفته
براقشام (قونیه) ده برخائک قورشونیه سوندی.
چوق دلخون اولدق.
اک یاقین اقباسنی تأمین ایده رزکه اک یوکسک
کدر بزم کوکلمزده حکمران در.

ژاپونلرک آئی ایشیغنده کاغد شمسیه لر قولالماقاری و آنادولونک بعض یرلنده ده کویلیلرک «کونشدن چوق آئی چاویار» دیملری نظر اعتباره آلیناجق اولورسه، آمریقایی دوقتورک نصیحتلری هر حالده پک یابانه آتیلاماز.

اورمانلرده بول بولمق اصولی

فرانسه نکه اختیار بر اودونجیسی، بر ولایت غزته سنه شو بیاناتده بولومش: «بن اورمانلرده هیچ بر زمان پوصله قولانمام. بولی چیقارمق ایچون اوچ اصولم وار:
اولا - آغاچلرک اوستنده کی یوصونلرک درنده اوچی شمال طرفنده یتر؛

ثانیاً - جام آغاچلرینک اک قالین دالیری دائماً شمال طرفنده در؛
ثالثاً - جام آغاچنک اک یوکسک دالی شرق طرفنه تمایل ایدر؛

اویقونلرک غمراه فاضیعی

[رده و فرانسه ز] مجموعه سی اوروجک اوزون بر اویقو ایله متوافق اولق شرطیه صحته نافع اولدینی قید ایدیور. حتی اویقونک حد ذاتده غدادن ده مهم اولدینی سوبلیور. فی الحقیقه انسان تام یتش ایکی کون یالکز صو ایچمکه یاشاییلدیکی حالده، بر قاج کون بیه اویقوسز قالمیه تحمل ایده مز. بومسته بر کوپک اوزرنده تجربه ایدلمشدر: یکریمی بر کون آج بر اقیلان بو کوپک، ثقلتنک آتیق یوزده الیسی، یعنی یاریسی غائب ایتدیکی حالده، بالاخره اویقوسز بر اقیلدینی زمان، بر قاج کون ایچنده بر طاقم آفات دماغیه دوچار اولوب ئولمشدر. اویقوسز لک دماغه اولان بو تأثیرینی حساب ایدن اسک توکرک آلرینه کچن اجنبی جاسوسلرینی اویقوسز براقق صورته سرلرینی سوبله مکه مجبور ایدرلردی.

دستره نکه آلت موسیقی اخازی

چلیکدن یابلمش کسکین دیشلی بر دستره، اودون کسمکه مخصوص علی الماده بر دستره ماهر بر موسیقیشناس آله ده مکمل و مؤثر بر آلت موسیقی اولیورمش! دیکلرینلردن برینک روایتیه نظراً، «اوزاقلردن کلن قادی نغمه لرینی آکدیران سسی، ماهر بر [دستره شناس] آله ده عادتا هیچقیر یقلره انقلاب ایدر» آغلار و آغلایتمش! موسیقی تارنچنده بویه بر طاقم غرابلر وارددر: مثلاً مشهور باغانینی، کان شکله صوقولش بر قوندورادن اوپله مؤثر نغمه لر چیقارمشدی که بوتون حضاری هیجان ایچنده آغلانمشدی. (دهیلی نیوز) غزته سنک یازدیغنه نظراً بو کون ده دستره موداسی چیقیور؛ فقط متخصصلر بردستره نکه روحنی بولق ایچون آلتی ایدن بر سنه یه قدر ایچهدن ایچیه تحریات و تدقیقانه لزوم اولدینی سوبلیورلریش. دستره مختلف شکلرده چالینایلریش: یا غایت سرت بر رچینایه سورولش بریای ویا خفیف برکوموش طوقاق قولالینلریش! حتی بعض جازباند طاقلری، ایچلرینه

عقل سلیم

مبحث ۶۷ — شیطان دخی دینلرکی راهبری زنکیلامک ایچون ایجاد اولومشدر .

برایتالیان راهبنک صفوت قلبنه شرف ویرن برمنقبه صافیت حکایه اولونور . بوصافدل آدام وعظ ایدرکن ، متمادیاً اعمال فکرایدمرک ، عنایت حقله ، بتون انسانلری مسعود ایدمجبک امین بر واسطه کشف ایتمش اولایغنی سامعلینه سویله مایه کندیسنی مجبور عد ایتدی . دیور ایدی ، که «جهنمه کندیسنه فلاکت آرقاداشی ایدیمک مقصد یکانه سیله شیطان ، انسانلری اغوا ایدر ، اضلال ایدر ؛ بناء علیه جنتک وجهنمک آناختارلرینه مالک اولان پاییه مراجعت ایدم ، بتون کلیسانک باشندم ، الله رجا ایتمسنی ایسته یلم ، اللهک شیطانله اویوشاسنی ، تکرار توجه والتفاتنه مظهر ایتمسنی اسکی مرتبه سنه چیقارماسنی اللهدن پاپا استرحام ایتسین ؛ بو صورت حرکت شیطانک نوع بشره قارشی مشوم پروژهرینه مطلقانهایت ویره جکدر . بوصافدل راهب غالباً کورمیور ایدی ، که شیطان ، آباء دین ایچون ، هیچ اولمازسه الله قادار فائده لیدر . آباء دین : راهبر ، خواجهلر ، خاخالمر الخ ، الله ایله شیطان آره سندمکی بوزوشوقلقدن پک ممنون ، پک خو - شنوددرلر وایکی خصم آره سندم برائتلاف تأسیسنه دلالت ایتیه جک بر درجه ده خوشنوددرلر . موجودیتلری ، و ایرادلری بو ایکی خاصمک مجادللری ، خاصمه لری اوزهرینه مؤسسدر . اگر انسانلر آرتق اغوا وکنه ارتکاب ایتیه سوق اولونماسه لر راهبرلر اداره لری ، قدرتلری انسانلر ایچون فائده سز اولور . Manichéisme [۱] بتون دینلرک ، شهسز محوریدر ؛ فقط نه چاره که

[۱] (ایران) ده دوغمش و ۲۷۴ تاریخ میلادیسته دوغرو وفات ایتمش اولان (مانس Manès) باخود Manichée طرفندن ایجاد ایدیلش بر دیندر ، که بر حسنات الهی ، بر سیئات الهی قبول ایدر .

ایلیک ونور الهی اولاراق «هرمز» ی وفنالق وظلمت الهی اولاراق «هرمین» ی قبول ایدن «بودیزم» «زردشتی» دینندن آلهنادر . ع . ج .

الوهیتی ، فنالق وسوسه سندم حقلی چیقارماق ایچون ایجاد اولونان شیطان سهای خصمک هر دقیقه عجزینی یاخود بجهریکسرلکنی بزه اثبات ایدر .

مبحث ۶۸ — اگر الله طبیعت بشری خطا ایتز بر صورتده یاراتمادیسه انسانی جز اولاندیرمایه حق یوقدر .

دیورلر ، که انسانک طبیعتی بالضروره [یعنی اللهک اختیاری تعلق ایدمه یهرک] بوزولمشدر ؛ الله ، کمال ربانی نک لاینفک بر پارچه سی اولان بر خطیلمک ی [L'impeccabilité] ی [انسانه القا ایدمه مشدر . فقط او حالده طبیعتی بالضروره بوزولاجاق وبناء علیه بوصورتله الله تجاوزده بولوناجاق اولان انسانی یاراتماق زحمتی الله نه ایچون اختیار ایتدی ؛ دیکر طرفدن ، بالذات الله ، انسانی خطا ایتمز قیلا . مادیسنه خطا ایشلمز ، یا کیلماز اولمادیغندن دولای ، انسانی ، الله ، نه حقله جز اولاندیریور ؛ بوتجربه آنجاق «حق اقوا Le droit du plus fort یعنی اک قوتلی اولانک ، اک قوتلی اولماسندن آلدینی حق ایله اولاییلر فقط اک قوتلی نک حقنه » تعدی Violence تسمیه اولونور ! تعدی ایسه موجوداتک اک زیاده عادلی اولانه یاقیشماز ؛ کالات الهیه یه اشتراک ایتمه دیکلری یاخود کندیسنی کیی اللهلر اولمادیقلری ایچون انسانلری ، الله نمجزیه ایتمش اولسه یدی صوک درجه ده حقسز ، عدالتسز اولور .

الله ، هیچ اولمازسه ، طبیعتلرینک قابل اولدینی نوع کمالی بتون انسانلره القا ایدمه مزیدی . اگر بعضی انسانلر ای ایسه یاخود رضای الهی یی تحصیل ایدیورسه بو الله عینی لطفی یاخود عینی استعدادلری نوعمزک کافه افرادینه نهدن ارزان ایتمه دی ؟

فنا کیسه لرک عددی خیر و حسنات اربابنک عدلری اوزهرینه نهدن بو قادار تقوق ایدیور ؟ نیچین فنالر ، ایی لردن بو قادار فضله در ؟ عقیف و سلیم انسانلره اسکان ایتمکدن غیری برشی مراد ایتمه مش اولدینی بودنیاده الله نهدن بر دوسته مقابل اون بیک خصم بولماقده در . اللهک آخرته ، اتقیادن ، اصفیادن ، یاخود دنیاده اللهک امر و آرزولرینه موافق بر حیات یاشامش اولانلردن متشکل برمایین بر قرنا ، برندما هیئت تشکیل ایتک نیتی دوغرو

ویرمک ایچون بر چوق یا ککش واسطه لر وهم جنسمرک سعادت حالنه خدمت ایتمی لازمکن شیارک فنا مقصدلرده استعمالی ایچون بر چوق یوللرده آچیلمشدر . فناق ایچون تجربه لر تکثر و تشدد ایتمشدر . فرد و هیئت اجتماعی به تهسلر قات قات آرتمشدر .

تأسفه شایان بر کیفیتدر که مخاربه ایله برلکده جنایت وقانونسزلق دخی آرتمشدر . حربک انتاج ایتدیکی شدید بر « دیسیپلین » و عصی کرکینلکه بر عکس العمل میدانله کلهرک اسکی انضباط زائل اولوق تهسلکه سنده در . اسفایله مشاهده ایدیورز ، که حریت ، امتیازلرینک استعمالی قولای اولان برشی اولمقدن زیاده غایت مشکل مسؤلیت لر تحمیل و موفقیت ایچون جدی غیرت طلب ایدن برشیدر . بعضی کیمسلر ، هیئت اجتماعی حاضره نك منافعتدن مستفید اولمایه غیر لایق ایکن و بشریتک یوکلرینی طاشیه حق یرده موجود انضباط وقانونلره مقاومت ایله باشقه لرک بر چوق بطنلردن بری تأمین ایتش اولدوقلری نتایج حسنه ییقبوب باشقه لرک چالیشقانلق و اداره ایله جمع ایتدکلرینی ضبط واسراف ایتک میلی کوستر مشارددر . بو شیلر بشریت ایچون بویوک تهسلکه لر در . وبومشکلات ایله بحق اوغراشان بر اصول اداره حالا موجود دکلدر .

اخلاقی تهذیب ایتمکه کی عجزندن دولای بر حکومتی تنقید ایتک موافق دکلدر . اخلاقی تهذیب ، جنایتی منع ، فسادی بالعموم نحو ایتک خصوصنده کی ضعفندن طولای حکومتی تنقید ایتک دائماً قولایدر . متحده آمریقانک محلی و ملی حکومتلرینه بویوک اعتماد وار ایسه ده بو ذکر ایتدیکم خصوصلرک چوغی اونلرک دائرة فعالیتندن خارجه در . اونلر بووظیفه یی ایفا ایچون تأسیس ایدله . مشارددر . وایفادن بالکلیه عاجزدر . حکومت مؤسسه نك باشلیجه فعالیت . انتظامی محافظه ، شخص و اموال ایچون امنیت تأسیس وعدالتک اجرایی ایچون وسائط تدارکندن عبارتدر . حکومتک واضع قانونلری ، حکامی ، اجرا هیئتلری بو وظائف ایله مکلفدرلر دائماً خاطرده طوتمق کرکدر که بز ، فکر انسانینک سربست اولدیغنی و سربست

ایسه ، بتون انسانلری ، خلق ایدرکن ، سعادت ابدیه یه نائل اولمایه مقتضی فضائل ایله متحلی اولاراق یاراتمش اولسه ییدی داها چوق ، داها پارلاق ، کندیسلی ایچون داها شرفی بر مابین ، داها شرفی و داها معظم بر محیط مقربین وجوده کتیرمش اولمازمی ایدی ؟ خلاصه کلام نقایص ایله دولو ، خالقنه عاصی ، حریتی ضروری بر سوءاستعمال یوزندن خسرا نه دوشمه یه معروض بر مخلوق یایماق ایچون انسانی عدمدن چیقارماق داها قیصه بریول اولمازمیدی ؟

اکل بر (الله) ، انسانلرک یرینه یالکیز پک ملایم و مطیع ملکلر یارتماق ایجاب ایدردی . ملکلرک سربست اولدوقلری سوبله نیور ؛ بونلردن بعضیلری معصیتده بولونمشلردر ؛ فقط هیچ اولمازسه جمله سی معصیتده بولونما . مشارددر ؛ جمله سی خداوندلرینه قارشی قیام ایتک ایچون حربتلرینی سوءاستعمال ایتمه مشارددر ؛ الله ، یالکیز ای نوعدن ، هیچ عصیان ایتمه جک صویدن ملانک یارانا مازمیدی ؟ لایحطی ، یاخود فناق یایماق ایچون حریتلرینی هیچ بر زمان سوءاستعمال ایتمه یه جک انسانلر یارانا مازمیدی ؟

اصفیا (Les élus) سواده [آخرتده ، جنتده] کناه ایشله ملک استعدادندن منزدرلر ، یریوزنده دخی کناه ایشله . یه بیلمک حالندن منز ، لایحطی انسانلر یایا مازمیدی ؟ راهب ملیه

متحده آمریقا رئیس حکومتک نطق

آئیده کی نطق مجتمعه آمریقا رئیس جمهوری مستر (قویج) طرفندن ایکی آی اول [تشرین اولک یکر میسند] واشینگتونده بویوک بر اجتماع خصوصی حضورنده ایراد اولتمشدر . نطق ، حیات اجتماعینک اساسلرینه دائر غایت درین نقطه لری حاوی اولدو . غندن مهم اقسملرینی بالترجه اجتهاد قارلرینه عرض ایدیورز .

افندیلر ، هر کسه معلومدر که حیات حاضره غایت گرفت و چتیندر . بو ، کرک حیات اقتصادی و کرک حیات سیاسیمر حقنده ده صحیحدر . معلومات و علمک توسعی وبونلرک ویردیکی بیکی قوتلر سایه سنده جنایت ایشله مک ایچون بی حدود یوللر ، باشقه لرینک شخص و اموالنه زیان

آنحق بر مشترک و جدان ایله انسانلرک کندی کندیلرینی اداره خصوصنده بر حق مقدسه مالک اولدوقلرینی قبول ایدهرز . اهالی حکومتدر . بناء علیه حکومت اهالیدن یوکسک بر درجهیه حیقاماز [۱] و آنلره مالک اولدوقلری بر شیئی ویرهمن . اهالی نه ایسه حکومت او اوله جقدر . حکومت آنحق اهالیده موجود فضائی انکشاف ایتدیره بیلور . هیئت اجتماعیه جرمه جزایله مقابله ایدر و ایتلیدر . فقط جزا مجرمی بر انضباط آلتنده بولوندورسه ده اونی اصلاح و تبدیل ایتیز . عاتی ، فسادى دفع ایتیز . آنحق خارجی علامتیله معامله ایدر . حکومتک آنحق خارجی علامتلى تداوی ایتمه سندن زیاده برشی یاپلق لازمدر . قانون بر اهالی نی فضیلتکار ایدهرز . بونی آنحق تربیه وجدانیه یاپه بیلور . اصل تأیید ایتک ایستدیکم نقطه حکومتک ، تقویه سی ایچون کندیسنک خارجنده ایمان و تربیه و جدانیه احتیاجنی کوسستمه سیدر . او تقویت بولمقجه سیاسی اجتهاد میوه سز قالیر . فقط ایمان دیرکن دار و رسمی معناسنده بر فرقه مذهبییه آکلامایورم . بونی اک کنیش معناسنده آکلیورم اهالیز بر ناظمه وجدانییه محتاجدر . اگر قانونک افازنده عمومی تکسلاسلر وارسه سبی قانونه رعایت خصوصنده موجود اولان عمومی ضعیفلقدر . بز . هیئت اجتماعیه نی استیلا ایدن فنا شیدلرک کافی دواسی ایچون تربیه وجدانیه نك تاثیرندن باشقه برچاره کورمیورم . هیچ بر شکل حکومت ویا اصول معارف یوقدرکه ، مامول ایدیلن نتیجه نی ادراک ایتسین . حقیقی خلاص ، آنحق فدا کارلق بولی ایله کله بیلیر . فدا کارلق ایسه تربیه وجدانیه نك جوهریدر ، امینم که بو مبادینک دها واسع صورتده آکلاشیلیمه سی ایچون اهالی یه بونک تبلیغ وافهای بویوک فائدهلر ویره بیلور . منور بر مدنیت آنحق بویولده باقی قاله بیلور . پروفه سسور : ل . لطفی

[۱] بو کوزل فکری آمریکانک اسبق رئیس جمهوری Roosevelt دخی پک کوزل شرح ایتشدر ۱۶۶ نومرولو (اجتهاد) ده « برجهوبرت و طنداشی » عنوانی باش مقاله ده بو حکیمانه نظر تفصیل اولونمشدر .

اولق لازمکله دیکی اساسنی قبول ایتشدر . صحیحدرکه حکومت ، ذکر ایتدیکم مسائل مشکله نك حلنده یاردم ایده بیلیر . قانون ، فساد اجرا سنه مانع اوله بیلور . فقط معلومدرکه ، اگر قانونک محافظه سی و اجراسی خصوصنده صاعلام و قوی بر افکار عمومییه موجود اولورسه حکومت و قانون بونی اجرا ایده بیلیر . اگر عندالاهالی قانونک محافظه سنه دائر قوتلی و شدید بر قرار موجود اولورسه پولیس قوتلرینک بوتون ترتیبات و غیرتی بوشه کیدر . اهالی طرفنده بویله بر قناعت ایسه حکومتک معرفتیله میدان کتیر یله منیم فکرجه بو آنحق بر ضابطه وجدانیه ایله میدان کتیر یله بیلیر .

حکومتک بو خصوصده قوللاندیقی وسائط مهمه دن بریده تعلیم و تربیه در . معلومدرکه جهالت ، فساد ، جنایت یکدیگرینک آرقاداشی اولوب برلکده نمایولورلر . حکومت ملیه مرکز تأسیس ایتدیکی مکتبلر چوقوقلر مزه علم ویرمکه برابر اجناس متنوعه دن متشکل هیئت اجتماعیه مزده یا کلش دوشونجه لری دفع ایتک ویرکتله عمومی میدان کتیرمک خصوصنده چوق خدمت ایتمکده درلر . فقط یالکیز عقلک کسکینلیمه سی ، ذهنک تربیه سی ، معلومات اکتسابی حسنات ایچون موجود قوتی تقویه ایتدیکی کبی سیئات ایچون دخی قابلیت تزیید ایتمکده در . قوه ذهنیه مزده ترقی بر نمای اخلاقی ایله برلشمزسه احوالمنز دها فنا بر شکله قویار . بو انکشاف اخلاقی ایچون دخی بن تربیه وجدانیه دن ماعدا بر منبع و بر اساس کورمیورم . مملکت مزده کلیسائی حکومتدن پک حکیمانه صورتده آیرمشر . فقط حکومت مزک بوتون شکل و اساسلری اهالیزک قانیشلری قناعتلری اوزرینه مؤسسدر . بالفرض مساوات حقوقه و بالتلیجه اداره جمهورییه اهالینک حق شواساس اوزرینه مؤسسدرکه ، جمله انسانلر طبیعت کلیه نك اولادلری و بالتلیجه یکدیگرینک برادرلیدر . بو ایمان بر طرف ایدیلر سه اجتماعیا تمزک ملی ییقیلیر جمهوری و حریت رینه استبداد و اسارت میدان کتیر بز حکومتک نفوذنی بر قاج ممتاز کیمسه لرک الهی بر حقوق یا خود قوه عسکرینه ایله اهالی اوزهرینه طرح ایتدکری برشی تلقی ایتیز .

« تورک دیلارینک اشتقاقی و ادبی لغتاری » نندن نمونه لک بر صحیفه

آ — قازان تورکجه سی — ندا : آ بئسک کوب !
آمنه هیئت !

آ — فارسی — تنبیه و تأکید افاده ایدر .
خسروا ، دادکرا ، پادشها ، تاجورا
ای شهنشاه فلک مسند و خور شید آرا

نعمی

بلبلای مژده بهار بیار
خبر بد بیوم باز گذار

خوشا ! نه کوزمل ! نه قادار کوزمل !
خوشا کلزار فیض عشق کیم یکرنگ اولور آنده
کل خورشید ، محشر لاله صحرای استغنا
لسقوفجه لی غالب

آفتابا ! — ای کونش !

آفتابا ترک این کلشن کنی

تا که تحت الارض را روشن کنی

جلال الدین رومی

شاه ! شها ! خدارا ! حیف ! حیف ! و اأسفا !
و اأسفا که ! حقا ! حقا که ! دردا که !..

اومدک که بنخله اوله سن شاد

دردا که امیدک اولدی بریاد

فضولی — مجنون ولیلی

دل می رود ز دستم صاحب دلان خدارا

دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا

حافظ

آ — فارسی — أدوات — أمر حاضر لرك و بالخاصه
فعل لازم لردن یا پیلان أمر حاضر لرك صوکلرینه کلیرواسم
فاعل معناسینده صفت مشبه لری یایار : دان — دانا ؛ بین —
بینا ؛ کوکویا ؛ رو — روا ؛ شکیب شکبیا !..

بعضاً بو طرزده تشکیل ایدن کله لری فاعلیت و مفعولیت
معناسینی ویریر :

کوش — کوشا ؛ پذیر — پذیرا ؛ خوان — خوانا...
آ آ — قازان تورکجه سی — حیرت و تعجبده
افراط بیلدیریر .

آ — همزه ایله ألفدن مرکبدر ؛ « مدلی ألف »
ویا « اوزون ألف » دیرلر .

آ — غرب تورکجه سی — ندا — آ ! بونه ! آشوکا
باق ! آگوزم ! آجام ! آدوستم ! آدوستلر ! آقوزوم !
آ گم !..

او نهال باغ عشوه سکاده ایدر تمایل

آ کوکل نه آه ایدرسک بوکا روز کار دیرلر

سری

او سیلان قایلی فرمایشی دون بن آلام

تازه سمور ایچون اطرافه خبرلر صالدم

اشته بایرامده کلوب چاتمده شاشدم قالدیم

نه یاپام آی افندیم ! آ بنم ساطاتم !

واصف

ضرب مثلر : آ کوسه ! صایلمادق قاج تل

صاقلالک وار ؛

آ قیز ! آغا که نه چیرکین ؛ بابام اوینده اوده یوق ایدی .

— تأکید افاده ایدر :

باقسه ک آ ! کلسه ک آ : کلسه کز آ ! ده کل آ !..

سیر ایدوب رقص و خرامک نیجه آزماز صوفی

کورن ای مه سنی اوینار بیلله آزمق دکل آ

نه قیرارسک ایکیده برده بنم خاطرمی

کوکل ای طفل زیانکار اویونجق دکل آ

واصف

صاقله مک دختر رزی کورم

سزک ایچون او یالکیز دکل آ

نوله همشیره مز دکلسه بزم

یاسزکده حلالکیز دکل آ

مؤید زاده خانم

— تعجب افاده ایدر :

آ سزمیسکیز ؟ آ بونه یا ؟ آ سکا نه اولدی ؟ آبه !

آشقیان آلان دیلاردن منقولدر ، که آشقیای بربرینه

چاغری شوب :

« آبه بابام اوغلی ! بول نظام جدید ایشتدی کمز کبی دکل

ایمش ؛ طارطلدق ، اشته بزدن آلتی اوقه زیاده کلدی لری !.. »

دیه سویاشیرلر مش... قوجه سکبان باشی — لایحه

حروف مسئله‌سی

بوگون لاتین دینلن متکمل فینک حروفلیخی استجناس ایتمه‌مک لزومنه قناعتمز چوق اسکیدر . صنعتداشمز جناب‌مک (اقدام) رفقمزده انتشارایدن حروف مسئله‌سی عنوانلی مقاله‌سندن آتیده‌کی فقره‌لری نقل و اجتهادک محفظه صحائفه وضع ایدیور .

همان هیچ کیسه‌جه مجهول دکل در که هر تورلو اصلاحاتده تعقیب ایدیله‌جک رهبر « جهداقل قانونی » در . فرض ایدلم که صاندالیه‌یی اصلاحه قرار ویرلدی ؛ اول یاول دوشونه‌جکمز شی اصلاح ایدلمش صاندالیه‌ده بولوق ایسته . دیکمز شرائطدر ؛ مثلاً دیه‌جکمز که : « اوزرنده اعظمی حضور ایله اوطوروله بیلسین ، اک آرزمانده و اک بیوک فولایقله اعمال ایدیله بیلسین ، وبالنبه اک اوجوز فیثاته صاتون آلمه بیلسین . » صوک تحلیله بو اوچ شرطده « جهداقل » د منجر اولور .

حروفک اصلاحی موضوع بحث اولنجه‌ده طریق عا که مزیدیکشدرمه‌لی‌یز . اصلاح ایدلمش حرفلرمزده بولوق ایسته‌دیکمز اوصاف ، ظن ایدیورم که ، شونلر اوله‌جق : لسانمزده‌کی هر سسی صداقت مطلوبه ایله رسم ایده بیلسینلر ، یازلمه‌لری و اوقونمه‌لری اعظمی سهولته و اصغری مدنده اوکره‌تیله بیلسین .

الده‌کی القیامزک بو اوصافه مالکیتدن چوق اوزاق اولدیغنی اثبات ایچون شو حقیقتی اشاعه‌ایله اکتفایده‌جکم ، که بو کون اون میلیون تورک ایچنده سلامت تامه ایله قرأته اقتدارندن امین برکشی بیله یوقدر . کندی حسابمه قرق سنه‌دنبری طوغرو اوقومق ایچون صرف مساعدیدن خالی قالمادیغم حالده هنوز یومی غزته‌لرمزی اولسون باشند باشه خطاسز اوقویه‌بیله‌جکمی ادعا ایدم . ظنمجه باشقه هیچ بر قصوری اولماسه قرأته ایراث ایتدیکی بوقابل اقتحام صعوبت حروف موجوده‌مزی طرد مؤبد ، محکوم ایتک ایچون کافی بر عذردر .

[*] بوعنوان عمومی آلتنده ، کرک شرقک کرک غربک کوره‌جکمز علمی و ادبی اک معتنا تبعلرینک اک جانی پارچه‌لری اجتهاده آلتناقددر .

شبهه یوق که جمعیت قومیه‌مز امیلکدن جیقارکن وخیم برخطا اختیارایدش : لسانمک احتیاجات صوتیه‌سنی دقت نظره آلمقسرین عرب حروفیله تورکجه یازمق ایسته‌مش و متحرک اوقومق اوزره ابداع ایدلمش بریازی‌یی بر کون حرکه‌سز اوقومغه تشبث ایتشز . معلومدر که اجدادمز وقتیه‌له مثلاً « ایکی » یی « اک » صورتنده و « بیلدی » یی « بلد » شکلنده رسم ایدر و حرکه‌بوضی ایله مشکلات قرائییه‌یی بر درجه‌یه قدر تهوینه موقق اولورلردی ؛ بر درجه‌یه قدر دیورم چونکه تورکک خفیف و ثقیل ، مبسوط و مقبوض درت ضمه‌سی عربک بر تک ضمه اشارتی ایله افاده اولونوردی .

زمان کچوبده حرکه‌لر العا ایدیلنجه بالخاصه عربجه و عجمجه‌دن اقتباس ایتدیکمز کله‌لرک قرائی ایچندن چیقلماز بر کرپوه اولدی . آرتق طوغرو اوقویه‌بیلیمک آیری آیری هر کله حقنده کتب معتبریه مراجعتله تحقیقات اجراسنه منوط قالدی که بونده‌کی عسرتده محتاج اثبات دکلدر . فی الواقع مثلاً « قدرت ، عبرت ، کثرت » کله‌لرینک ایلک بحالینی برنده مضمون و دیکرنده مکسور و اوچنجی‌سندنه مفتوح اوقومق ایچون هیچ بر قرینه معقوله موجود اولمادیغندن خصوصی تبعلره محتاجز .

بو جهته‌له حروف حاضرهمزک محذورلرینی اعترافده هیمزک اتفاقی کورولیور ؛ آتیق بو محذورک دفعی چاره‌سنده‌در که رأیار طاغیلور . منورلرمزک ، هایدی پوغنی دیه‌یه‌یم ، بر قسمی مسأله‌نک چاره‌حانی لاتین حرفلرینی قبولمزده کورویورلر ؛ بنده اوزون اوزادی‌یه اعمال افکار ایتدیکدن صوکره اونلره التحاق ایتدم .

دینلر وارکه : « موجود محذورلری دفع ایچون هیچ الفت ایتدیکمز اجنبی حرفلرینی آله‌جغمزه اجداد مزدن موروث القایی بعضی اشارت‌لر حتی بعضی صائیلر و صامت‌لر علاوه‌سیله مطلوبه موافق بر اصلاحه مظهر ایدم . » بنم قناعتمه کوره بویولده‌کی همتلر نه قدر موفور اولسه اقتطاف ایدیله‌جک ثمره اعتباریه فرنکارک « یاریم تدبیر » دیدکاری کفایتسز تشبیلر مثابه‌سند قاله‌جقلردر .

عددی یوزدن زیاده ابلاغ ایدور . بوناری اوکرمک و حسن ترسیمه موفق اولق ایچون چکدیکمز زحمتی هر برمن کندی تجرب مزله بیلیر . استطراد قیلندن اولق اوزره علاوه ایدیم : *l'aile de son papillon* ترکیبی ترجمه ایتم لازم کشدی ، بر تورلو معاض الیهک تورکجه سنی رسم ایدمدم ! بونلرک هپسی مفروض الازاله محذولر در .

لاتین الفباسنی بلکه یالکز بر و نهایت ایکی حرف علاوه سیله قبول ایتدیکمز کون محاذیر موجودهک هیچ اولمازسه اونده طقوزی رفع ایدلش اولور . شیمدی قرق سنه چالیشدقن صوکره بیله طوغرو اوقویوب یازدمادیفز لسانمزی اورته ذکالی بر چوجوق اوزمان اوچ دورت آیده خطاسمز یازوب اوقویه بیله جکدر .

صولدن صاغه یازمق مسأله سنه کلنجه ، بونک منافع عیدیه سی وارد : اول هر کله بی یازارکن کورورز و کوردرک یازارز ، شیمدی کی یازدیغمز کله بارماقلمزک کولکسند کیزلنمز ، ثانیاً فیزیولوژی بزه بیلدیر سیورکه قولک سربست حرکتی خارجدن وجومز . طوغری دکل ، وجودمزدن خارج طوغرور ؛ بو جهته صاغ المزله صولدن صاغه یازارکن قولمزک ک سربست حرکتی ایله چالیشمش اولورز ، هم قوتلی یازار ، همه بالنسبه آز یورولورز . ثالثاً یازیمزه رقم قاریشدمز لازم کلنجه باشلادیغمز خطی شیمدی تورکجه یازارکن یاپدیغمز کی کسمکه مجبور اولماز . رابعاً لاتین حروفی بزی عرفاناً بیوک آوروپا طوائف مدنیه سنه دها چاپوق الحاق ایدر ؛ کندی الفبامزی اوکره نیرکن علی التقرب اونلرک الفباسنی ده اوکرمش اولورز .

لاتین حروفنک ک جدی معارضلری : « اوتی قبول ایتدیکمز تقدیرده یدی یوزیلدنبری تشکیل ایتش کتبخانه مز نه اوله حق ! » دیورلر . کتبخانه لمزده موحود بیکلرجه کتابلرک عجا قاجی هر زمان ایچون حقیقه قیمتی والی الابد محافظه اولنغه شایان در ؛ اسکی کتابلرله خیلی مشغول اولمش مراقبیه بر آدام صفتیه تأمین ایدرم که او کتبخانه لر طولوسی آثار آره سنده کرک معاصر لمزی و کرک اخلاقی

زیرا هایدی فرض ایدم که بعضی اشارت علاوه سیله صائرمزی ا کمال ایتدیکمز و عربی ، فارسی کله لک املای اصلینه حرمتدن صرف نظر ایدم که مثلاً «خواجه» یرینه «خوجا» یازدیکمز و راز یوقاریده ایراد ایتدیکمز «قدرت» عبرت ، کثرت ، کله لری «قودرت» ، عبرت ، کثرت ، شکیلرنده رسم ایدرک طوغرو اوقوتغه موفق اولدیکمز . بو تعدیلات ایله مشکلات موجودهک آنجق بر جزئی برطرف ایتش اوله جشکمز ؛ چونکه صامتلی اعتباریله ده الفبامز چوق پرورولور : معقول و مقبول بر انباده هر سس ایچون یالکز بر حرف بولونق لازم کلرکن بزمکنده شیوه مزه نظراً عینی سس ایچون ایکی اوچ حرف وارد ؛ ازجه «ث» ایله «س» ، «ذ» ایله «ز» ، الف ممدوده ایله عین ، «خ» ایله «ح» آراسنده هانکی تورکک جهاز تلفظی بر فرق حس ایتدیر ؛ و بوندن ناشی دکل کی «هایقرمق» می یوقسه «هایقیرمق» می خایقیرمق می ، یازام ، بیله میورز و چوغمز «ذره» و «ذالت» کی کله لک املاسنده یا کیلورز . «انتحار» کله سنی برسطرده «ح» ایله دیکرنده «خ» ایله یازان چوجوغی هانکی املا خواجه سی حقلی اوله رق تحطه ایده بیلیر ؛ فرض ایدکمز که راملا امتحانده طلبیه «طابور» و «تابوت» «صنایع آلیه» و صنایع عالیه «سوزلری استکتاب ایتدیکمز : بونلرک اشکال مرسومه سنده یا کیلان کورپه دماغلری عفتله انهامه انصافکمز مساعده ایدرمی ؛

دیمک ایسته یورم که تعدیلات متصوره ایله قرائتی تسهیل ایتسه کز بیله کریده ستون مشکلاتی ایله قوص قوجه بر املا مسأله سی قالیر . بالنسبه قولای اوقویان چوجوقلمز یازمقی اوکرمک ایچون ینه بلا لزوم بیللر صرفه مجبور اولورلر .

بوندن باشقه یالکز املا دکل تشکیل حروف اعتباریله ده یازی بیوک مشکلات عرض ایدر . زیرا کله باشنده ، اورته سنده و یا نهایتنده بولوندیغه یا خود فلان حرف ایله برابر اولدیغه کوره اکثر حروف مز اوچ ، درت شکله رسم اولونور . بو خصوصیت ، شکل اعتباریله ، حرفلر مزک

قلندن اولق اوزره عرض ایدیم که ، دینی و اعتیادی
فکردن واز کچن ملئر ترقی ایتش ، واز کچمیه نلر تدنی
ایتشد . آه استاد ، « سید اولاد سید » کولنج صفتی
ساخته بر برانه قازانمش اولان شیخلر ، اک اینجه ومهلک
روللریله ، اک خان و زهرلی تلقینلریله زاوللی محیطمنز
خاقنی ، هله جهلا قسمی - کورملیدیکز ناصل آجینه جق
برحاله کتیرمشلردی . خلقده محاکمه ، فکری و وجدانی
حریت ، بدیی ذوق نامنه برشی ، براقامشلردی ! بویچاره
انسان کتله سنک یکانه دوشونجهلری ؛ جهنمک آتشی
اوچوروملرندن خلاص اولوب جنتک حوریلرینه قاووشمق
ایدی ، انسانیتی استحقار ایتک ، منسوب اولدینی شیخک
ویا خود خوجانک دعائی آلمق اندیشه سیله وارینی ، یوقنی
والحاصل هر شیئی خوجا ویا شیخ ده نیان غاصبه هبه
ایتک ... ایشته بویکی خان فکرك تولدیریمی تأثیر
آلتنده خسته اولان خلق ؛ بونلر شعورلی انقلابمک
صاف ونحیب روحندن فیشقیران نفخه حیات ایله جانلانش ،
وشافایاب اولمیه باشلامشلردر . بوندن درت بش سنه
اول « اجتهاد » ی ده کیل اوقومق اسمنی بیله ذکر
ایده مرکن بوکون سربستهجه اوقیور و آلدیم فکرلری ،
قناعتلری سربستهجه نشر ایدیورم . که بور موفقیّت ،
خسته روحمک ایله شه جکنه قطعی بر اشارت در .

لیجه : ۳۰ ل تشرین ثانی ۱۳۴۱ هجری

دیگر بر مکتوب دن : علمک صاریق بیوکلیکیله
اولجولمیه جکنی اوکرنک . قیریق دوکوک عربجه بیان
و آنجاق بو واسطه ایله بزله تجکم و ملتی جهله وموت
روحانییه محکوم ایدن شیوخ و علمای رسومدن قور تارانلر
بر فتح مبین یامیشلردر ...

قائال ۱۲ تشرین ثانی ۱۹۲۵ کورونلو

عنه مز می

پوسته قوطوسی :

حق بک اسمده برکنج وداعتیه آتونه بدلی کونده رن ذاته
مصرح آدره سکیز براقیلمادیلندن رسالاته باشلامادی . اشعاری
مرجودر .

فی الحقیقه مستفید ایدمیه جک و بو جهته ضیاعنه راضی
اولامیه جغمز کتابلرک عددی اک کنیش حساب ایله ایکی
بیک جلدی کچمز ، « هاشته » کی بیوک اوریا کتابچیلرینک
بر ایکی سنه ده طبع و نشر ایتدکاری کتابلرک عددی قدر
دیمک در بونلری دولت قیسه برمدنده یکی حروف ایله
تکرار آ طبع ایتدیره بیلیر . بو صورتله اسکی کتابلر مرک
تصفیه سی کی بر فائده مهمه ده برلکده استحصال ایدمش
اولور . ایشته بوتون بو ملاحظه لره بناء بن قناعت نامه ایله
لاتین حروفنه طرفدار ایم .

جناب شهاب الدین

آناطولیودره سسلر :

الهیات او هامنک ناشری بعضی مدرسه جیلرک بوکون ،
علملریله برابر جان چکشمکده اولدق لری کورمکه بیاسه کز
نهرین بر اشراح قلب دویورم .
باشمزه بلا کیلین هر درلو تکامل و ترقیمزه انکل
اولان بو طفیلر ؛ البته لایق اولدق لری وضعیتلرندن شکوایه ،
حقلری یوقدر . آرتق دنیا ؛ دین دنیاسی ده کیل ؛ ملیت ،
و صناعت دنیاسی در . یکرمنجی عصر مدنیتده اسکی
علملرک ، اسکی قناعت و فکرلرک رواجکاهی بولق یوقدر .
طبری ، مبری دن الخ دم وورمق زمانی کچمش در و بو حقیقی
ملت اوکرنمشدر .

پک ای بیلسینلر ، که او یالذبلی باللی شربتی جنت ،
اوچوروملی زبانیلی جهنم خرافه لریله خلقی اغفال ایدمیه .
جکلردر . تاریخ صحیفه لرینه ، سؤنانک زنکسر مر آتیه
باقان خلق ، « دین » منفعت و احتراصک بر آلت سیاسیه سندن
بشقه برشی اولمادیلغی و اولامیه جغنی اوکرندی . عصرلردن
بری دین نامنه هدر ایتدیکمز قانلر ، بوش و مسکنتله
کچردیکمز کونلر آرتق یتشمزمی ؟ بر آزده کندی
محاکمه مرک ، کندی روحمک ، کندی وجدانمک نه سوبلیدیکی
ونه سوبلیه جکنی دیکلیمه دنوی ایشلرمزه دین ده کیل ؛
علمی ، عقل سلیمی رهبر ایدم ! بونی ده معلومی اعلام

موسسہ آئمرہ فقہر :

لوندردہ کی روحیلہ عائلہ سنک کچنلرہ وفات ایدن
اعضاسندن برینک جنازہ مراسمی یاپیلدینی کون ، ماتمزدہ
قوناغک او شاہانہ قاپوسنک او کندنہ کلی قلالی برافندینک
ققاسنی طاشلرہ وورارق ہونکور ہونکور آغلادینی
کوریلور ؛ جنازہ مراسمنی ادارہ ایدن مأمور بو ذاتہ
یا قلاشوب صورار :

— ذات عالیکز روحیلہ عائلہ سنہ می منسوبسیکز افندم ؟

— خایبر افندم !

— او حالہ ییچون آغلایورسیکز ؟

— بن دہ ایشتہ او عائلیہ منسوب اولمادیغ ایچون

آغلایورم یا !

وقتیلہ برپادشاہک پک یاراماز بر مسخرہ می وارمش ؛
بو مسخرہ کونک برندہ پک بویوک بر قباحث ایشلہ دیکندن
پادشاہ صوگ درجہ غضبہ کش ؛ درحال بویونک وورولماسنی
امر ایتش ؛ بومدهش ارادہنی ایشیدیر ایشیتمز مسخرہ
ہمان یرلرہ قاپانوب عثونی استرحامہ باشلامش ؛ یالوارمش ،
یا قارمش ؛ فقط فائدہ ایتہ مش ؛ امرنی بردرلو کری آلمق
ایستہ مین پادشاہ مسخرہ نک اودرجہ تذللی قارشیسندنہایت :
— بو قدر یالوارمہ کہ مقابل سکا صوگ برمساعده دہ

بولوناجغ : بن اولا باشکک برجلاد طرفندن کسيلمسنی
امر ایتشدم ؛ فقط شمیمدی سکا مساعده ایدیورم :
تولوملردن تولوم بکن ! نہ صورتلہ تولمک ایستیمورسہک
شکافی کندک انتخاب ایت !

دیش ؛ بونک اوزرینہ مسخرہ ، بینندہ شیمشک
چاقارکی آنی برالہامہ مظهر اولوب پادشاہہ شوسوالی
صورمش :

— سلطاتم ، بووعدیکیزی مرحالہ ایفا بویوراجنکزہ

لطفاً یمین ایدرمیسکز ؟

— اوت ، ایدرم !

— اللہ عمرار ویرسین خداوندم ! او حالہ قولکیز

اختیارلامق صورتیلہ تولمک ایسترم ... !

ناپولیون بوناپارت بویوک سفرلرندن برینہ کیدرکن
برکون پک صوصامش ؛ اوصیرہدہ برکوبدن کچیورلرمش ؛
کویلینک بری ایمراطورہ بر بارداق شراب تقدیم ایتش ؛
فقط بوشراب اسکی برشراب دکل ، او سنہ محصولی بر باد
برشرابمش . ناپولئون بونی آت اوستندہ یوزینی ، کوزینی
اکشیتہرک ایچدکن صوکرہ کویلی بہ صورمش :

— بوشراب ہانکی سنہنک شرابی ؟

— کچن سنہنک ، حشمتآب !

— بو کچن سنہنک دکل ، کلہجک سنہنک شرابی !

وقتیلہ آنادولونک بویوک درہ بکاردن بری بر سفر
اٹناسندہ تام اوچ کون اوچ کیجہ آیاقلردن چیزملرینی
چیقارمامش : دردنجی کونی آقشامہ دوغرو استراحتہ
امکان بولوب اردوکاہنی قوردورمش ؛ اوتاغندہ آبدست
آلمق اوزرہ معیتندن برینہ چیزملرینی چکدیرمکہ باشلامش ؛
اوصیرہدہ دیکرارکان معیتی دہ حضورندہ صفتستہ دورییور-
لرمش ، چیزمہنی چکن ، بردنبرہ باشنی قالدیروب :
— افندیز ، مبارک چورابکز یرتیلمش !

دیش ؛ بو مناسبستز سوزہ قیزان درہ بکی درحال
شوجوابی ویرمش :

— اوت یرتیلمش ، طبق سنک آغیزک کی !

ایزلر — بو عنوانہ (کیرہسون) دہ بر مجموعہ نشر
اولونمایہ باشلادی . امثالہ فائقدر . دوقور مدوح نجات
کوزل شعر یازیور . شو ایکی قطعہ بہ باقک ، سوکیلم
عنوانلی در :

نہ اسمردی نہ بیاض

یالوادیکز می برآز

کوزلرینی سوزہرک

دیردی ، کہ خایر اولماز .

oo

صباچلری اوزوندی پک

صانکہ بریفین اییک

ایستہ دیکز می سومک

قاجاردی یانکزدن

برقوش کی اورکدرک .